

Elsschot: het ridderspoor, 1992; — V. VAN DE REIJT m.m.v. L. PARIS, *Brieven*, 1993; — L. MIS-SINE, Willem Elsschot, in: *Kritisch lexicon van de moderne Nederlandstalige literatuur*, november 1994; — J. SURMONT, *Willem Elsschot tussen droom en daad*, 1994; — I. DE RIDDER, *Willem Elsschot, mijn vader*, 1994; — Themanummer Willem Elsschot, in: *Vlaanderen*, 45/5, november-december 1996, 265-301; — W. PAS, H.-F. JES-PERS, *MO(NU)menten. Willem Elsschot en Paul van Ostaïjen*, 1996; — W. 'T HOEN, V. VAN DE REIJT ed., *Elsschot leest voor. De briefwisseling tussen Willem Elsschot en Jan C. Villerius*, 1999; — F. AUWERA, *Willem Elsschot*, 1999; — C. BUS-SCHE e.a. red., *Pedagogisch dossier Lijmen*, 2000; — I. DE RIDDER, *Willem Elsschot en de piano*, 2000; — Themanummer Willem Elsschot, in: *De Parelduiker*, 6: 4/5, 2001; — M. DAANE, W. 'T HOEN, *U schijnt de stad niet goed te kennen? Een literaire wandeling door het Antwerpen van Willem Elsschot*, 2002; — W. DE MOOR, Willem Elsschot: Tsjip/De leeuwentemmer, in: *Lexicon van Literaire Werken*, augustus 2002; — M. CUYT, *Willem Elsschot. Man van woorden*, 2004; — Themanummer Willem Elsschot (samengesteld door K. Rymenants, G. Segers, V. van de Reijt), in: *Revolver*, 31/2, september 2004; — K. RYME-NANTS, „Een hoopje vuil in de feestzaal”. Het binnenhuis als slagveld in *Tsjip* van Willem Elsschot, in: E. BREMS, A. FAEMS, E. VAN-FRAUSSEN ed., *Kabaal! Feest en strijd in de Nederlandse literatuur*, 2004, 115-148; — J. VAN HATTEM, *Willem Elsschot. Mythes bij het leven. Een biografie*, 2004; — H. VERBEECK, *Willem Elsschot, komedieschrijver. Notities van een acteur over het werk van Willem Elsschot en over Kaas in het bijzonder*, 2005; — H. VAN BELLE, K. RYME-NANTS, *Kaaskwesties. Beschouwingen over Elsschot in vertaling*, 2005; — J. VAN HATTEM, *Alphonse de Ridder: beschrijvende bibliografie van de uitgever en advertentieacquisiteur 1910-1960*, 2005; — J. BORRÉ, *Twintig stappen van elkaar. De correspondentie tussen Gerard Walschap en Willem Elsschot*, 2006; — K. RYMENANTS, Willem Elsschot: Pensioen, in: *Lexicon van Literaire Werken*, september 2006; — E. RINCKHOUT, *Dwaalspoor. Op zoek naar de waarheid achter Het dwaallicht van Willem Elsschot*, 2006; — Themanummer: Nieuwe Kaas. 14 schrijvers schrijven Elsschot, in: *Dietsche Warande en Belfort*, 152/1, 2007; — (Anoniem), *W. Elsschot. Ik dank u allen zeer. Toespraken*, 2007; — E. VLAMINCK, *Dank u heren: vijf vrouwen over Elsschot*, 2007; — I. DE RIDDER, *Fine. Levenslang met Elsschot*, 2007; — Themanummer Willem Elsschot, in: *Gierik & Nieuw Vlaams Tijdschrift*, 25/3, 2007, 7-70; — M. DE RIDDER, *Aan Borms. Willem Elsschot, een politiek schrijver. Essay*, 2007; — W. ELLENBROEK, *Uw brief is bijna een tragedie die mij deed huiveren. Het contact van Laurens Elzinga met Willem Elsschot*, 2008; — C. J. AARTS, *Al is hun taal mij zo vreemd. Elsschot in vertaling*, 2008; — G. LAUWAERT, *Neem een doek: Willem Elsschot en de vrouwen*, 2008; — R. GRÜTTEMEIER, J. OOSTERHOLT red., *Een of twee Nederlandse literaturen? Contacten tussen de Nederlandse en Vlaamse literatuur sinds 1830*,

2008, 107-135; — K. RYMENANTS, *Een hoopje vuil in de feestzaal. Facetten van het proza van Willem Elsschot*, 2009; — G. LAUWAERT, *Willem Elsschot en de vrouwen. Essay*, 2009; — P. DE BRUYN, *Alfons de Ridder in Rotterdam, of: De geboorte van Willem Elsschot*, 2009; — K. VAN-HOLE, D. GEERTS, *Een dolende hond van een vader: biografie van Willem Elsschot*, 2009; — V. VAN DE REIJT, *Elsschot. Leven en werken van Alfons De Ridder*, Amsterdam, 2011; — E. RINCK-HOUT, *Grote Antwerpse Willem Elsschot Atlas*, 2010; — W. 'T HOEN, *Dicht bij Elsschot. Catalogus van tentoonstelling in het AMV/Lette-renhuis te Antwerpen*, 2010; — B. VAN LOO, A. GIEBENS, *Elsschot, Antwerpen & Coraline*, 2010.

Raymond VERVLIET

ESPINOY, de l', Charles, magistraat, raadsheer bij de Raad van Vlaanderen.

Charles de l'Espinoy werd geboren op 24 januari 1527, vermoedelijk te Ieper, als zoon van Etienne de l'Espinoy, heer van Ligne (een gehucht vijf km ten noordoosten van Terwaan (Thérouanne), Fr., Dpt. Pas-de-Calais, in het dorp Roquetoire), licentiaat in de rechten, zegelbewaarder en secretaris van het Geestelijk Hof van Terwaan te Ieper, overleden te Ieper op 8 september 1550, en Catharina le Noir gezegd Nigri, dochter van Simon, kanselier van Brabant en Magdalena de Lobel. Zijn ouders waren vanuit Terwaan, in 1522-23 naar Ieper gekomen toen het Geestelijk Hof van Terwaan voor wat het aartsdiaconaat Vlaanderen betrof, zich in Ieper was komen vestigen op bevel van Karel V (NBW, dl. XIV, 311) (8 april 1522) en na pauselijke bul (1523). Te Ieper vinden we Etienne de l'Espinoy al in 1528 vermeld en in 1537 woonde hij er in de Diksmuidestraat. Etienne de l'Espinoy en Catharina le Noir hadden 16 kinderen, onder wie Louisa (°1512), abdis van het Benedictijnenklooster der Nonnenbossen te Zonnebeke nabij Ieper. Charles de l'Espinoy was heer van Ligne, Mardicoucque, Bryard, Sloove, enz... Hij huwde op 15 of 21 februari 1551 (1552 n.s.) in de St.-Goedelekerk te Brussel met Margareta Longin, geboren te Brussel, overleden (vermoedelijk te Gent) op 26 oktober 1573 maar begraven in de kerk van St.-Ulriks-Kapelle (Dilbeek, Vl.-Brabant). Zij was erfdochter van ridder Roeland Longin, in 1555 president van de Rekenkamer van Brabant. Terwijl zijn schoonvader nog in leven was, oefende Charles reeds de rechten van de hoge en de middele justitie uit in St.-Ulriks-Kapelle. Op 23 oktober 1559 kochten hij en zijn echtgenote ook de rechten van de hoge justitie in St.-Ulriks-Kapelle, het gehucht Ten Broeck en

Houtsnede van het familiewapen de l'Espinoy in *Recherches...*, eerst gebruikt door Charles de l'Espinoy in zijn *De exemptione canonica* (Gent, 1578), en hergebruikt, maar met een gewijzigd helmteken door zijn zoon Philippe in zijn *Recherches...* (Dowaai, 1631) (verzameling auteur).

de renten geheven door de hertog van Brabant af van Filips II, koning van Spanje (*NBW*, dl. VIII, 289). Hij huwde, na het overlijden van zijn eerste echtgenote (1573), een tweede maal met Christina de Leenheere, geboren te Gent, aldaar overleden op 26 april 1611 en begraven nabij het koor van de kerk der Paters Augustijnen. Charles de l'Espinoy overleed (accidenteel) te Oudenaarde in 1583.

Als 28-jarige werd Charles de l'Espinoy op 23 juni 1555 benoemd tot raadsheer in de Raad van Vlaanderen, gevestigd in het Gravensteen te Gent. Hij bleef verbonden aan de Raad tot aan zijn dood bijna 30 jaar later. In 1568 nam hij als raadsheer een onderzoek in handen naar wat zich in de kasselrij Ieper had afgespeeld in 1566 (het jaar van de Beeldenstorm). Toen de religieuze troebelen te Gent tijdens de Calvinistische republiek onder Jan van Hembyze (*NBW*, dl. II, 311) een hoogtepunt

bereikten, vluchtte de Raad in juli 1578 naar Dowaaï (Douai). Als oudste raadsheer en president opende hij aldaar de zittingen op 8 januari 1580.

In 1563 was hij testamentair uitvoerder na het overlijden van zijn oom Philips Nigri, eerste bisschop van Antwerpen. Ook zijn schoonvader Roeland Longin was als getuige aanwezig bij de voorlezing van het testament. Hij liet in de Mechelse St.-Romboutskathedraal een monument met grafschrift en een albasten beeld van de overledene plaatsen (vernield door de beeldenstormers in 1580 of 1581). In 1578 publiceerde hij te Gent ook een door hem geannoteerd handschrift van zijn oom *De exemptione canonica*, met op het titelblad zijn eigen wapen.

Allicht woonde hij hoofdzakelijk in Gent en dook hij slechts af en toe op in St.-Ulriks-Kapelle. Hij overleed in 1583 tijdens een zending naar Oudenaarde als commissaris van de Raad van Vlaanderen, die toen nog steeds in Dowaaï gevestigd was. Hij werd begraven te Oudenaarde in de St.-Walburgakerk onder een graftombe in het hoogkoor met volgende kwartieren. *Espinoy, Formantel, Nigri, Lobel, Longin, Bertholf, Mons, Douvrin*. Toen zijn vrouw overleed werd voor haar in het koor van de kerk in St.-Ulriks-Kapelle een zeer grote grafsteen geplaatst die in 1621 naar een afzonderlijke kapel en na 1876 naar de buitenmuur werd verplaatst. Op die steen zijn de vier wapenschilden in de linkse rij, die betrekking hebben op Charles de l'Espinoy, niet deze van zijn vier grootouders, maar een keuze uit wapenschilden van een aantal voorouders. Op zijn graf te Oudenaarde zijn wel de wapenschilden van zijn vier grootouders afgebeeld.

Lit. : E. VARENBERGH, de l'Espinoy (Charles), magistrat, in : *Biographie Nationale*, 5, Brussel, 1876, 405-406 ; — J. Th. DE RAADT, Philippe Nigri, chancelier de l'Ordre de la Toison d'Or, doyen des églises Sainte-Gudule à Bruxelles et Saint-Rombaut à Malines, premier évêque d'Anvers, in : *Bulletin du Cercle Archéologique, Littéraire et Artistique de Malines*, 3, 1892 ; — J. ANNE DE MOLINA, Inscriptions funéraires du Brabant. Sint Ulriks Kapelle – Capelle Saint Ulric, evenals Histoire d'un beau manoir Brabançon : le château de Nieuwermolen à Capelle Saint-Ulric, in : *Recueil de l'Office Généalogique et Héraldique de Belgique*, 10, 1960, 2-11, 12-74 ; — P. DONCHE, Philippe de

l'Espinoy, auteur van *Recherche des Antiquitez et Noblesse de Flandres* (1631) en zijn familie, in: *Vlaamse Stam*, 47, 2011.

Pieter DONCHE

ESPINOY, de l', Philippe, militair, schepen van Gent, genealoog, auteur van *Recherche des Antiquitez et Noblesse de Flandres*.

Philippe de l'Espinoy werd geboren circa 1553, vermoedelijk te Gent. Zijn ouders, die in 1551 gehuwd waren, waren meester Charles de l'Espinoy (*NBW*, dl. XX, 344), raadsheer bij de Raad van Vlaanderen, en Margareta Longin, vrouwe van St.-Ulriks-Kapelle (Dilbeek, Vl.-Brabant). Hij huwde in 1579 te Gent met Cornelia Norman, dochter van Philips, heer van Oxelaere (bij Cassel, N.-Fr.) en St.-Aldegonde, met wie hij vijf kinderen had, twee dochters, Maria en Francisca, en drie zonen Jacob († 1626), Charles (gesneuveld 1617) en Joris († 1585). Hij overleed te Gent circa 1633.

Philippe de l'Espinoy was burggraaf van Terwaan en na het overlijden van zijn ouders, heer van St.-Ulriks-Kapelle. Hij verhaalt in zijn werk *Recherche ...* (cf. *infra*) dat hij eerst in dienst was geweest van Filips II (*NBW*, dl. VIII, 289) als kapitein van een compagnie Waalse infanteristen en dat hij – nadat hij zich in 1603 uit het leger had teruggetrokken – de genealogische geschiedenis van Vlaanderen wou schrijven. Op 20 oktober 1617 zag hij zich uit geldnood verplicht zijn heerlijkheid te verkopen aan zijn neef Theodoor de Fourneau de Cruyckenbourg. Op 18 mei 1618 verwierf hij het poorterschap van Gent (in de akte werden ook zijn dochters Maria en Francisca en zijn zoon Jacob, kanunnik van de Gentse St.-Baafskathedraal, als poorters ingeschreven). Bij de wetsvernieuwing van 10 mei 1619 werd hij vierde schepen van Gedeede van Gent, in 1621 zesde schepen van de Keure, in 1623 derde schepen van Gedeede, in 1625 tweede schepen van Gedeede, in 1627 vierde schepen van de Keure en ook nog eens schepen in 1631. In zijn werk stelt hij dat verschillende leden van de familie de l'Espinoy meermaals schepen van Terwaan waren geweest. Zijn familie zou na de belegering van deze stad door keizer Karel V (*NBW*,

dl. XIV, 311) in 1553 naar Vlaanderen gekomen zijn, maar in feite was zijn grootvader, meester Etienne de l'Espinoy, zegelbewaarder en secretaris van het Geestelijk Hof van Terwaan al in 1522-23 naar Ieper gekomen toen Karel V en de paus de transfer van dit Hof naar Ieper hadden bevolen.

In 1628 publiceerde hij een bescheiden werkje m.b.t. Brabant: *Prelats, barons, chevaliers, escviers, viles, franchises et officiers principaulx de ceste illustre Duché de Brabant, distincte par offices, recueillie hors des vieulx Registres, Lettres et Cartelaines des Monastères et Villes dès l'an 1300 et la enuiron: Par Philippe de l'Espinoy, escvier, visconte de Ther^{ne} et seigneur de la Chapelle, etc.*, gedrukt te Gent bij Jan vanden Kerckhove in 1628 op 10 ongenummerde bladen. Hij droeg het werk op aan de Staten van Brabant. Het is allicht de uitgave van een gelegenheids-vondst.

Voor zijn opzoekingen over de Vlaamse adel verzamelde hij een massa documenten en kopieerde en compileerde hij akten uit diverse archiefdepots maar vooral uit het Gentse stadhuis. Deze stad financierde ook deels zijn werk. In 1627 bekwam hij de kerkelijke goedkeuring voor een uitgave van zijn werk. In 1631 (hij was toen al bijna 80 jaar) verscheen dan eindelijk zijn *magnum opus* in druk: *Recherche des Antiquitez et Noblesse de Flandres*, gedrukt in Dowaaï bij de weduwe Marc Wyon. In een eerste deel (p. 1-330) bevat dit werk historische en genealogische gegevens over gouverneurs van Vlaanderen, souverain-baljuws, baanderheren, burggraven, kasteleinen, baljuws, onderbaljuws, ammans, watergraven en moermeesters en bezitters van heerlijkheden. Het tweede deel (p. 331-1009) bevat schepenlijsten van Gent voor de periode 1301-1630, allés geïllustreerd met 1121 familiewapens (58 koperetsen, de andere hout-sneden). Bij tal van families gaf hij een genealogische geschiedenis. Een tweede druk verscheen al het jaar daarop.

Sanderus schreef over Philippe de l'Espinoy: *een arbeidzaam onderzoeker der Vlaamsche Oudheden en een man, die in het ophelderen der Oudheden van Vlaandre zeer naarstig geweest is*. Maar hij